

Наталія Миколаївна Луцик

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

асистент кафедри французької філології,

Івано-Франківськ

nataliia.lutsyk@pnu.edu.ua

ТРАВМА ІДЕНТИЧНОСТІ ПЕРСОНАЖУ АВТОБІОГРАФІЧНОГО РОМАНУ МАРІЇ ГАГАРІН «BLONDS ÉTAIENT LES BLÉS D'UKRAINE»

Психічна травма та етнічна ідентичність особистості, на думку С. Чачко, проявляються найбільш гостро у періоди зміни сформованих відносин, традицій [1, с. 87]. Такі періоди, особливо національно-визвольні війни, революції гідності, чи й просто зміни місця проживання й середовища перебування, загострюють прагнення самовизначення, бажання усвідомлення себе та свого місця у змінному світі цінностей. Якщо психологи (Г. У. Солдатова, О. Л. Романова, Т. Г. Стефаненко) звертають увагу на становлення етапів етнічної ідентичності, вивчають процес конструювання етнічної ідентичності через дифузну ідентичність до реалізованої, визначають теоретико-методологічні підходи (Чачко), то літературознавці (О. А. Бігун, Н. Я. Яцків) більше концентруються на аналізі художнього втілення проблеми ідентичності персонажа у авторських парадигмах.

Роман Марії Гагарін «Blonds étaient les blés d'Ukraine» залишається маловідомим українським читачам, однак проблеми ідентичності, порушені авторкою в автобіографічному жанрі залишаються актуальними для сьогодення. Події роману розгортаються на початку ХХ століття, трагічний період становлення та втрати української державності, коли надії багатьох українців на те, що пробудження національної самосвідомості призведе до формування незалежної держави, були жорстоко зражені й знищені російським більшовицьким режимом.

Варто зауважити, що Марія Гагарін не ставить перед собою мету проаналізувати історичні чи соціально-політичні причини поразки, а скрупульозно фіксує стан громадян, які стали свідками й жертвами історичного

перевороту. Саме через «складний феномен діалектики самоідентичності людини через амбівалентні процеси пам'яті, або, застосовуючи феноменологічну термінологію П. Рікера», намагається проаналізувати роман Н. Яцків [2, с. 83], застосовуючи запитання П. Рікера «Хто я є?», щоб дослідити травму ідентичності головного персонажа. У романі Марії Гагарін «Blonds étaient les blés d'Ukraine» комплекс проблем, пов'язаний з пошуками ідентичності головної героїні зумовлений тим, що героїня стає жертвою революційної агресії співвітчизників. Сім'я російського офіцера, яка придбала собі багаті українські землі на Поділлі та Бессарабії, мала б уникнути революційного терору. Однак всюдозволеність комуністичного режиму, розгул озброєних формувань, крах системи держави та її інститутів призвели до повного безправ'я та незахищеності населення, яке не мало до кого звернутися за захистом й виживало, покладаючись на власну винахідливість.

Полікультурне середовище, у якому раніше мирно співіснували поляки, румуни, українці, євреї, молдавани, й навіть росіяни, почергово займаючи домінуючі позиції, через революційне безвладдя втратило свої функції. Марія Гагарін не прагне дати відповіді на історичні питання, а передає свій власний суб'єктивний досвід, оповідає особисту трагедію родини, яка враз втратила всі права на свої землі, будинок, власність, опинилася у центрі військових переворотів на межі виживання. «Qui étions-nous, en effet ? Plus russes par la force des choses, mais étions-nous encore ukrainiens ? Ou déjà polonais ?» (Хто ми, зрештою? Більше не росіяни через силу обставин, але чи ми все ще українці? Чи вже поляки?) [3, 238]. Проблема етнічної ідентичності персонажа на початку ХХ століття породжує кризу ідентичності. Усвідомлення своєї приналежності до певного етносу чи народу, родинні традиції і правила, які поколіннями згуртовували родину, виховували почуття гордості за приналежність до певної етнічної спільноти, раптово зазнали краху, знецінилися. Росіянка Марія Бельська стає українкою у найдраматичніший період історії України, але вона змушена рятувати своє життя, втікаючи з України з контрабандистами, ризикуючи власним життям перепливати Дністер під кулями прикордонників, щоб здобути омріяну свободу. Усвідомлення краху минулого, втрати родинного дому,

затишку, безпеки спонукає до формування нових переконань: «*Nous devons bâtir notre existence sur de nouvelles bases*» (Ми повинні будувати наше життя на новій основі) [3, 393]. Ця нова основа виводить на перший план інші цінності – збереження людського життя, інстинкт самозбереження, почуття гідності й свободи вибору. Епоха початку ХХ століття співзвучна з подіями сучасності, історія повторюється. Загроза життю й інстинкт самозбереження штовхає українців покидати рідну домівку, шукати захисту на чужині й переживати травму ідентичності. Наукове обґрунтування й пошуки шляхів вирішення кризи ідентичності ще формуються й чекають своїх дослідників.

Список використаних джерел:

1. Чачко С.Л. Психічна травма та етнічна ідентичність особистості // Науково-практичний журнал Південного науково центру НАПН України «Наука і освіта». 2011. № 1. С. 87 – 90.
2. Яцків Н.Я. Проблема самоідентичності у багатокультурному просторі (за автобіографічним романом Марії Гагарін «*Blonds étaient les blés d'Ukraine*»). Ідентичність: текстуальні виміри: колективна монографія / за ред. О.Бігун. Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г.М., 2021. С.82-99.
3. Gagarine M. *Blonds étaient les blés d'Ukraine*. Paris : Robert Laffont, 1989. 440 p.